

Oponentský posudek na disertační práci

JUDr. Ivany Bláhové na téma

„Rekodifikace trestního práva procesního v letech 1948-1950“

I. Doktorandka předložila rozsáhlou disertační práci čítající 279 číslovaných stran textu včetně úvodních stran, obsahu, seznamu literatury, abstraktu a příloh. Vlastní text práce činí cca 250 stran.

Ač téma historické, nepochybně je v nastalé době příprav nové kodifikace trestního řízení aktuální, neboť: „kdo se nepoučí z historie, je odsouzen si ji zopakovat“. Zvolené téma není podle mého vědomí dosud v odborné literatuře komplexněji zpracováno. Doktorandka shromáždila snad všechny existující odborné stati, které se dotýkají zkoumané problematiky. Zvláště je třeba ocenit mravenčí práci v archivech se zjevnou snahou komplexního shromáždění všech dostupných podkladů (např. zpracované elaboráty k jednotlivým tématům, zápisy z jednání komisí či subkomisí). Jistě to byla práci velmi časově náročnou, neboť se jednalo z velké části o archivní materiály nezpracované. Bohužel se ukázalo, že s ohledem na proběhlé skartace, poškození a nezpracovanost archivních fondů nebylo možné všechny podklady shromáždit. Je otázkou, na kolik by studium archivů dalších institucí mohlo přinést zásadní poznatky. Domnívám se, že by úporné bádání sice mohlo být korunováno úspěchem v podobě získání kompletních podkladů (a pak by i analýza a syntéza poznatků mohla být detailnější), nedomnívám se však, že by se podstatně změnila závěry, které autorka v práci učinila. Pro učinění závěrů považuji rozsah shromážděných informací za zcela dostačující.

Autorka si za cíl práce vytkla analýzu a zhodnocení rekodifikačních prací v oblasti trestního práva procesního v období právnické dvouletky. Cílem předkládané práce je tedy přiblížení průběhu legislativních prací na novém trestním řádu, a to jak na ministerstvu spravedlnosti, tak ve vládě a v Národním shromáždění, a prokázání skutečnosti, že trestně procesní kodex byl komunistickým režimem vnímán jako jeden ze stěžejních právních předpisů a že této vysoké důležitosti proto odpovídal i postup legislativních prací (str. 8 a 9). Na jiném místě práce (str. 19) píše doktorandka o účelu práce, kterým je komplexní zpracování přípravy trestního řádu z dostupných archivních materiálů nejen pomocí deskriptivní metody, ale i kritické analýzy jednotlivých archivních dokumentů a dobové literatury, která se váže k danému tématu (zejm. vývoj právní úpravy trestního řízení ve 20. století, průběh právnické dvouletky a práce na novém trestním řádu po roce 1948). Toto několikeré vymezení cíle (a vedle toho účelu) práce není nejšťastnější, zvláště když se obsahem zčásti prolínají. Přesto se nezdráhám již v úvodu posudku konstatovat, že vytčených cílů bylo dosaženo.

II. Obsah práce tvoří vedle dvou úvodních kapitol a závěru 6 částí, které jsou dále členěny až na úroveň třetího řádu. Spíš jen jako malá drobnost je připomínka k obsahu (str. 4 až 6). V něm totiž figuruje i obsah. Jinak lze autorkou zvolené členění považovat za přehledné a zdařilé.

Úvodní kapitoly jsou nastíněním tématu, obsahu práce a použitých metod. V kapitole o výzkumu je odkazováno na ranější výstupy autorky, což ilustruje její dlouhodobější zájem o novodobou právní historii s jednoznačnou preferencí na trestní právo.

Kapitola nazvána „Trestní právo procesní před rokem 1950“ je vhodným vykreslením situace předcházející rekodifikaci v roce 1950, zejména pojednání o pokusech o rekodifikaci v letech 1928 až 1935 a v roce 1947. Uvítal bych zevrubnější pojednání, byť jsem si vědom, že nebylo cílem práce popsat tuto etapu, přesto však by bylo zajímavé srovnání textů s textem přijatého trestního řádu v roce 1950.

Časově logicky navazuje kapitola o právníkové dvouletce, která je napsána poměrně obecně, jen s minimem specifik ve vztahu ke kodifikaci trestního řízení. Není to však na závadu, neboť vystihuje kontext všech připravených kodifikací. Obecněji je zaměřena též kapitola o legislativních pravidlech a platí zhruba totéž, co jsem uvedl výše.

Kapitola šestá je věnována samotné rekodifikaci trestního řádu. V kapitole se podkřívá zákulisí přípravy obou trestních kodexů. Z textu vyplývá, že kromě odborných komisí a subkomisí působila i tzv. politická komise, jejíž slovo bylo rozhodující. Dále se v této kapitole podává plastický obraz činnosti komisí a subkomisí (četnost jejich zasedání, témata a výstupy). Zajímavé je též jejich personální složení, mezi v podstatě neznámými osobami figurují i jména významných teoretiků trestního práva (např. Solnař, Růžek). Autorka podrobněji rozebírá především zásady nového trestního řádu, základní zásady trestního řízení a právní úprava postavení bezpečnostních orgánů a prokuratury. Součástí kapitoly je též popis průběhu projednávání osnovy trestního řádu v Národním shromáždění. Zhusta citovaná vystoupení předkladatele a dalších poslanců věrně zrcadlí „duch doby“.

V navazující kapitole jsou rozebrána některá ustanovení kvapně přijatého trestního řádu z roku 1950, spíše pro ilustraci základních východisek. Řada ustanovení je z dnešního pohledu nanejvýš pozoruhodná a lze si jen stěží představit, že by ve světle ústavně garantovaných základních práv a svobod dnes obstála (např. otázka zajištění osob jako je vazba). V této kapitole je též s odkazem na odbornou literaturu poukázáno na rozdíl mezi textem zákona a jeho pokřivenou aplikací v praxi.

Poslední kapitola před závěrem popisuje následný vývoj, především novelizaci trestního řádu z roku 1952 a důvody, které k ní vedly. Výklad je završen krátkou a spíše obecnější charakteristikou následného trestně procesního kodexu z roku 1956.

Závěr je zprostředkováním zásadních poznatků z analytické části, koncentrovaně shrnuje výsledky vědeckého zkoumání doktorandky.

III. Práce se řadí mezi práce standardní úrovně, a to jak po stránce obsahové tak i formální. Práci nechybí širší a zevrubnější teoretická východiska. Doktorandku je třeba pochválit za práci s historickými prameny. Lze konstatovat, že prezentované názory odpovídají dostupné literatuře, která je správně a v hojném rozsahu citována. Okruh pramenů je více než dostačující. Doktorandka nečerpala z literatury cizojazyčné (pomineme-li slovensky psané texty), což je však logické s ohledem na zvolené téma. Předkládané dílo má ve svém celku logickou strukturu, je členěno přehledně.

Formální stránka nevykazuje závažnější nedostatky. Na nevhodnost uvádění obsahu v obsahu jsem již upozornil shora. Stylisticky a jazykově je práce na velmi dobré úrovni, je napsána čtivě. V textu se neobjevují chyby gramatické, ani pravopisné. Překlepy jsem neobjevil.

IV. Otázky a náměty k obhajobě:

Vyjádřete se k základním zásadám trestního řízení podle trestního řádu z roku 1950 (přípravné práce kodexu, rozdíl oproti předchozí právní úpravě a dříve připraveným osnovám, kontext s politickým systémem).

V. Závěrem lze konstatovat, že předložená práce **splňuje obsahové a formální požadavky kladené na disertační práce**, a proto ji **doporučuji k ústní obhajobě**.

V Praze dne 11. srpna 2016

doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.